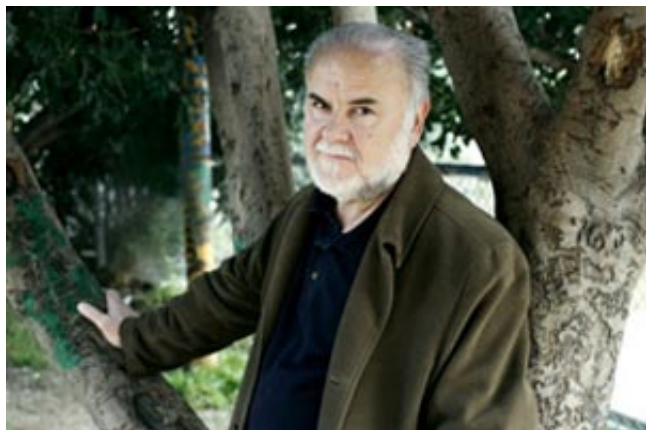

Μιχάλης Γκανάς "Οι απλές στιγμές είναι αυτές που παίζουν ιδιαίτερο ρόλο στο έργο μου"

Μεγάλωσα κυρίως με γυναικόπαιδα. Οι άντρες πολεμούσαν στον Εμφύλιο ή είχαν φύγει για τις κωμοπόλεις. Κάποια στιγμή, ο Εθνικός Στρατός εκπόρθησε τη Μουργκάνα και, φεύγοντας, οι αντάρτες τούς πήραν όλους μαζί τους, Αριστερούς και Δεξιούς. Χαρακτηριστικά, του παππού μου, που ήταν με τον Ζέρβα, όπως και όλη η οικογένειά μου, του είπαν «πάμε να φύγουμε, συναγωνιστή». Δεν υπήρχαν εκείνη την ώρα περιθώρια να εξηγήσεις τι και πώς. Φύγαμε για την Ουγγαρία τον Σεπτέμβριο του '48 και γυρίσαμε τον Φεβρουάριο του '54, αφήνοντας εκεί δύο νεκρούς: τη γιαγιά μου και τη θεία μου.

Δεν ήμασταν πολιτικοί πρόσφυγες και γι' αυτόν το λόγο χαρακτηρίστηκα απαχθέντες απ' τους αντάρτες. Η φυγή μας στην Ουγγαρία ήταν μια πάρα πολύ δυνατή περιπέτεια. Έχω γράψει κι ένα πεζογράφημα, τη Μητριά Πατρίδα, γι' αυτό. Όταν φτάσαμε στην Ουγγαρία, μας μοιράσανε σε αστικό και αγροτικό πληθυσμό και χτίσανε το χωριό Μπελογιάννη, ειδικά για μας, τους αγρότες. Ένα απ' τα πρώτα μέρη στα οποία μας πήγαν ήταν η λίμνη του Μπάλατον, εκεί όπου βρίσκονταν τα πολυτελή θέρετρα των Μαγυάρων, και βιώσαμε το πρώτο πολιτισμικό σοκ.

Στην Ουγγαρία ζούσα μέσα στην οικογένεια, οπότε ήταν δύσκολο να περάσουν τα πολιτικά μηνύματα είτε απ' το σχολείο είτε απ' το κομμουνιστικό κράτος. Όταν γυρίσαμε στην Ελλάδα είχα την τύχη να μην πάω στις «Παιδοπόλεις». Εκεί, πολλά παιδιά πήγαν απ' το άσπρο στο μαύρο και τρελάθηκαν. Μεγάλο πρόβλημα αντιμετώπισα στην Αθήνα, όταν ήρθα για σπουδές, το 1962. Έβραζε τότε ο τόπος από την αδικία που συνέβαινε στην Αριστερά. Εξορίες, πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων και άλλα με οδήγησαν προς τα εκεί. Ήταν ένα ρεύμα. Βέβαια, ένιωθα πολύ άσχημα απέναντι στον πατέρα μου, που του είχαν πάρει όλη την οικογένεια. Στη συνέχεια, μπορώ να πω πως, χωρίς να οργανωθώ στην Αριστερά, ανήκα σε αυτόν το χώρο.

Στο χωριό είναι ζήτημα να υπήρχαν τρία βιβλία. Ένα απ' αυτά, μάλιστα, ήταν η Σεξολογία του Τσακίρη, που όταν το διαβάζαμε με τον αδερφό μου αρρωσταίναμε. Με τα βιβλία άρχισα να έχω επαφή χάρη στον δάσκαλο του χωριού, και περισσότερο όταν κατέβηκα στους Φιλιάτες, στο Γυμνάσιο. Επειδή ήμουν κλειστό παιδί, βρήκα εκεί πέρα το αποκούμπι μου. Άρχισα να διαβάζω τα σχολικά αναγνώσματα, άλλα βιβλία δεν υπήρχαν. Ήρθαν προς το τέλος του Γυμνασίου από φοιτητές που είχαν κατέβει στην Αθήνα. Το πρώτο εξωσχολικό βιβλίο που διάβασα ήταν τα ποιήματα του Καββαδία στη σειρά του Γαλαξία. Τότε ξεκίνησε και το γράψιμο. Πώς και γιατί, δεν μπορώ να το εξηγήσω. Η επαφή με το δημοτικό τραγούδι ήταν καθοριστική. Στο χωριό μου και στη

γύρω περιοχή δεν υπήρχαν μουσικά όργανα. Στους γάμους όλοι τραγούδαγαν α καπέλα. Λέγαμε, μάλιστα, για τους πολύ καλούς τραγουδιστές ότι «αυτός μπορεί να κάνει έναν γάμο μόνος του». Από κει κι έπειτα έρχεται μόνο του: τα πανηγύρια, τα κορίτσια. Αρχίζεις να συγκεντρώνεις κάποιο υλικό.

Ντρέπομαι ακόμα όταν γράφω ένα ποίημα. Νιώθω ότι δεν είμαι μέσα στη φάρα μου. Νιώθω ότι μ' αυτό θα νιώθει αμήχανος ο πατέρας μου. Σαν να ξεστράτισα. Σαν να προοριζόμουν γι' αλλού κι αλλού να πήγα. Βέβαια, κανείς δεν αποδέχεται το γράψιμο. Ούτε οι αστοί ούτε οι μεγαλοαστοί. Θυμηθείτε πώς αντιμετώπιζαν τον Εμπειρικό. Τους φοβούνται τους ανθρώπους που παρεκκλίνουν απ' τις νόρμες.

Το ότι δεν μπόρεσα να μιλήσω για την Αθήνα έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι εμπειρίες μου απ' την Ήπειρο και την Ουγγαρία έκατσαν πολύ βαθιά μέσα μου. Μου έλεγε ο Γιάννης Βαρβέρης: «Ωραία είναι τα ποιήματά σου, αλλά θέλω να δω πώς βλέπεις τα μπαρ, πώς βλέπεις την οδό Πανεπιστημίου, πώς βλέπεις πράγματα της πόλης». Δεν ξέρω τι ακριβώς με βασανίζει. Αυτό που διατύπωσαν άλλοι είναι το ανέφικτο της επιστροφής. Δεν είναι μόνο η Ήπειρος, αλλά αυτό που έχει ο καθένας μέσα του: το αδύνατο της επιστροφής, ένα πράγμα που είναι εξ ορισμού χαμένο. Ένα βαρύ πράγμα, σαν ηπειρώτικο μοιρολόι. Η επιστροφή είναι αδύνατη. Γι' αυτό υπάρχει αυτή η ένταση. Τελευταία, συμβαίνει το αντίθετο: έχω πιάσει τον εαυτό μου να του λείπει η Αθήνα. Εξημερώθηκα μαζί της μέσω των παιδιών μου, που η Αθήνα είναι η πόλη τους. Πηγαίναμε εκδρομές στην εξοχή και μου έλεγαν πως βρωμάει δεντρίλα.

Το πρώτο μου βιβλίο βγήκε το 1978 απ' τις εκδόσεις Κείμενα. Ο ποιητής τότε είχε κι εκτίμηση και μέλλον. Βέβαια, πρέπει να σου πω πως, όσο ήμουν στο Γυμνάσιο, δεν ήξερα κανέναν εν ζωή ποιητή, εκτός απ' τον Καββαδία. Και μιλάμε για το 1962, που έναν χρόνο μετά ο Σεφέρης πήρε Νόμπελ. Αν δει κανείς ψύχραιμα, όμως, τις επιδόσεις των ποιητών και των πεζογράφων, θα καταλάβει πως δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά. Κάθε γενιά βγάζει τρεις-τέσσερις σημαντικούς ποιητές. Είναι ένα είδος, όμως, που το φοβάται ο κόσμος. Επειδή έχει αυξηθεί, σήμερα, ο όγκος των αναγνωστών, φαίνεται ότι η ποίηση διαβάζεται λιγότερο, ενώ στην πραγματικότητα διαβάζεται περισσότερο.

Λένε ότι η ποίηση είναι το πιο δύσκολο είδος λογοτεχνίας. Για μένα είναι το πιο εύκολο. Δεν θέλω να πω ότι γράφω καλά, αλλά πηγαίνει πιο εύκολα το χέρι μου. Το πεζό μου, η Μητριά Πατρίδα, είναι εξήντα σελίδες για ένα θέμα για το οποίο ένας κανονικός πεζογράφος θα μπορούσε να γράψει μια τριλογία. Ο Ρένος Αποστολίδης, όταν το είδε, μου είπε «Τι να σου πω; Καλό είναι. Αλλά έχεις τέτοιο υλικό και μου γράφεις εξήντα σελίδες;». Τι να κάνω; Δεν είμαι πεζογράφος.

Δεν είναι διαφορετικό το κουστούμι του στιχουργού, απλώς υπάρχουν κάποιες μικρές διαφορές. Τα τραγούδια που έχω γράψει τ' αγαπώ πολύ. Όσα πέτυχαν και όσα δεν πέτυχαν. Δούλεψα πολύ με παραγγελιές πάνω σε έτοιμες μελωδίες. Μπορεί να είναι κάποιου είδους ευνουχισμός, αλλά και το «Όλα σε θυμίζουν» γράφτηκε πάνω σε μελωδία. Θα είχα χάσει κάποια απ' τα καλύτερα τραγούδια μου αν δεν είχα μπει σ' αυτό το λούκι. Απλώς, γράφοντας στίχους, είχα πάντα στο μυαλό μου ότι ο ακροατής δεν έχει τη δυνατότητα να επανέλθει, όπως ο αναγνώστης. Η γραφή δεν πρέπει να είναι απλοϊκή, αλλά ευθύβολη. Είναι αρχή για μένα, κάτι σαν στρατευμένη τέχνη.

Στα ποιήματά μου δεν είναι ότι χρησιμοποιώ τους ίδιους ήρωες, αλλά έχω φτιάξει έναν κόσμο. Όπως στα πολυφωνικά ηπειρώτικα τραγούδια, όπου υπάρχουν ρόλοι: υπάρχει ο κεντρικός τραγουδιστής και οι άλλοι βοηθάνε. Οι απλές στιγμές είναι αυτές που παίζουν ιδιαίτερο ρόλο στο έργο μου. Στους γραφιάδες λειτουργεί αυτόματα η παρατήρηση. Πολλές φορές αυτό οδηγεί σε παρεξηγήσεις, όταν βάζεις τα σουσούμια ενός ανθρώπου στο χαρτί. Αισθάνεται προδομένος. Είναι περιέργη η θέση αυτού που γράφει. Απ' τη μια υπάρχει μια θολή αναγνώριση κι απ' την άλλη μια

επιφύλαξη που λέει «δεν ξέρεις μ' αυτόν τι μπορεί να γίνει».

ΒΑΡΥ ΥΔΩΡ

Έπεσε χιόνι
Μόνον ο ήλιος
μπορεί να το σηκώσει

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Μάνα, ας είναι Ελαφρύς
ο πόνος μας
Που σε σκεπάζει

Μ' ΑΓΑΠΑΣ ΔΕΝ Μ' ΑΓΑΠΑΣ

Πού θες να βρω
Μέσα στον κάμπο
Ποιά μαργαρίτα διάλεξε
Για να ντυθεί το μυστικό σου.

Πηγή: www.lifo.gr

[Μιχάλης Γκανάς: Την ποίηση πρέπει να τη βρεις, δεν θα σε βρει αυτή](#)

[Επάνω](#)